

Výzkum v pedagogické praxi

Zásady tvorby dotazníku

Mgr. Jana Obrovská, Ph.D.

Co je dotazník a k čemu slouží

- Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.
- Je určen pro hromadné získávání údajů
- Můžeme jím získat velké množství informací při malé časové investici

Než začneme s dotazníkem.....

- „Kvantitativní výzkum není nic jiného než testování hypotéz. (...) Deduktivní metoda vychází z teorie nebo z obecně formulovaného problému. Teoretický nebo praktický problém je přeložen do jazyka hypotéz. Hypotézy navrhují, jaké spojení mezi proměnnými bychom měli najít, je-li naše hypotéza pravdivá. Pak následuje sběr dat. Odpovídají-li závislosti mezi nalezenými daty vzorci předpovězenému v hypotézách, přijmeme hypotézy jako platné. Jinak musíme hypotézy odmítnout.“ (Disman 2002: 76)

Co je to
proměnná?
hypotéza?? a
operační
definice
proměnné???

- „Hypotéza je tvrzení předpovídající existenci souvislosti mezi dvěma nebo více proměnnými.“ (Disman 2002: 77)
- „V kvantitativním výzkumu můžeme zkoumat pouze takové problémy, které je možné přeložit do jazyka pracovních hypotéz (...), jež je možno vyjádřit jako vztahy mezi proměnnými, pro které máme validní operační definici.“ (Disman 2002: 85)
- „V operační definici je koncept vyjádřen popisem operací, kterými bude měřen.“ (Disman 2002: 77)

Příklad

- **Téma:** Politická participace
- **Obecná hypotéza:** Čím většímu počtu politických stimulů je jedinec vystaven, tím roste míra jeho politické participace.
- **Pracovní hypotéza:** Čím častěji respondent sleduje televizní politické pořady, tím vyšší je pravděpodobnost, že se bude aktivně podílet na předvolební politické agitaci.

- Už jste někdy vyplňovali nějaký dotazník?
- Už jste někdy tvořil nějaký dotazník?

Struktura dotazníku

- Před tvorbou jakéhokoliv dotazníku musíme formulovat jeho cíl – tj. co daným dotazníkem zjišťujeme, na jaké výzkumné otázky chceme odpovědět či jaké hypotézy chceme ověřovat
- Výzkumný problém je vhodné rozdělit do několika dílčích problémových oblastí (okruhů) a podle nich dotazník strukturovat
- (např. okruh otázek na kvalitu školy pohledem rodiče, na zpětnou vazbu poskytovanou vyučujícími jejich dětmi, na komunikaci školy s rodiči apod.)

Dramaturgie dotazníku

- Hlavička (datum, představení výzkumu, jehož je dotazník součástí, instrukce k vyplňování dotazníku)
- Snazší otázky na úvod
- Náročnější a přemýšlečí otázky doprostřed
- Osobní a intimní otázky později
- Faktografické a demografické otázky na konec (dostaví se únava)

Časté chyby při konstrukci dotazníku (I.)

- Formulujte jasné otázky, kterým budou všichni respondenti stejně rozumět (např. výrazy obyčejně a někdy interpretují různí lidé různě)
- Pozor na dvouhlavňové otázky, které se ptají na dvě různé věci zároveň
- Tvořte jednoduché a výstižné otázky – dlouhé otázky zvyšují riziko nepochopení.

Časté chyby při konstrukci dotazníku (II.)

- Nepoužívejte záporny v otázkách či položkách (obzvláště se vyhněte dvojitému záporu)
- Vyhněte se sugestivním otázkám
- Střídejte různé typy otázek, ale nepřehánějte to
- Délka (dotazník delší než 30, resp. 45 minut)

Typy otázek v dotazníku

- Uzavřené (např. dichotomické – varianty odpovědi ano, ne, neumím se vyjádřit)
- Polo-uzavřené (obsahují variantu „jiné, prosím popište/specifikujte“)
- Otevřené (náročnější na analýzu)
- Škálované (vhodné pro měření postojů, často se používají. Likertovy škály: *naprosto souhlasím --- souhlasím --- spíš souhlasím --- spíš nesouhlasím --- nesouhlasím --- naprosto nesouhlasím*)

Práce ve skupinkách

- **Jaké chyby/problémy v předloženém dotazníku nacházíte?**

Práce ve dvojicích

- Formulujte 3 pracovní hypotézy s měřitelnými proměnnými, které se budou zaměřovat na strategie řízení třídy.
- Vytvořte dotazník o 5-8 položkách typu Likertovy škály zaměřených na strategie řízení třídy vyučujícími.

Teoretický
background k
tvorbě
dotazníku
(podle Vlčková,
Mareš 2017)

- Položky zkrácené verze BM zjišťují:
 - zda učitel intervenuje, když žáci bez vyzvání mluví
 - zda omezuje povídání žáků mezi sebou
 - zda navrácí žáky k učení, když se vzdálí požadované aktivitě
 - zda trvá na dodržování pravidel a používá je ke kontrole chování žáků.
 - zda učitel využívá spolupráce žáků ve výuce
 - skupinovou práci
 - podporuje interakci žáků ve výuce
 - zda využívá žákovské podněty pro tvorbu projektů
 - zda přizpůsobuje výuku potřebám žáků
 - podporuje aplikaci poznatků do praxe.

Zadání
přípravy na
další seminář

- **Kompletní zadání úkolu najdete v IS Studijní materiály**

Zpracováno
podle:

- Disman, M. (2011). *Jak se vyrábí sociologická znalost? Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Vlčková, K., Mareš, J. (2017, září). *Strategie řízení třídy u učitelů na praxích a jejich provázejících učitelů z hlediska potřeby kognitivní uzavřenosti*. Příspěvek prezentovaný na 25. konferenci ČAPV: Vliv technologií v oblasti vzdělávání a pedagogického výzkumu, Hradec Králové na PDF UHK.